

7709

1791, 15
15.

DE
REMOTIONE CONSILIARIORVM
IMPERII AVLICORVM

AD ILLUSTRANDVM LOCVM ART. XXIV. §. 10.
CAPITVLATIONIS CAESAREAE NOVISSIMAE.

SCRIPSIT
ET
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRO
SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
OBTINENDIS

A. D. XXII. SEPTEMBR. MDCCCXCI.

AD DISCEPTANDVM PROPOSVIT

R V D O L P H V S H O M M E L
PHILOSOPHIAE DOCTOR ET IVRIS VTRIVSQVE BACCALAVREVS.

LIPSIAE
EX OFFICINA BREITKOPFIA.

DE
REMOTIONE CONSILIARIORVM
IMPERII AVVICORVM

AD IMPERIVM LOCVN A. M. XXIII. 1623
CAPITVLATIONIS CAESAREAE NOVISSIMAE

SCRIPTVM

ILLVSTRIS ICTORYM ORDINIS AVTORITATE

ET

SVMMIS IN VTRIQVE IVRE HONORIBVS

OBTINENDIS

A. D. XVII. SEPTEMBRIS. 1623.

AD IMPERIVM PROPRIETATE

R. V. D. G. L. P. H. V. S. H. O. M. M. E. I.

FRID. MAX. T. ROM. HER. VTRIQVE R. C. M. G. E. R. I. C. A. E.

LIPSIAE

EX OFFICINA ERASMI ZORII

ILLVSTRISSIMO
ATQVE EXCELLENTISSIMO
ADOLPHO HENRICO
S. R. I. COMITI
A SCHÖNBERG

SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE
INTIMAE ET SANCTIORIS ADMISSIONIS MINISTRO
ET COMITI CONSISTORIANO

R E L.

DOMINO ET FAVORI INDVLGENTISSIMO

ILLUSTRATIONE
AUGUSTI EXCELLENTISSIMO
ADOLPHO HENRICO
S. R. I. COMITI
A SCHÖNBURG

SENERIENSIS ELECTORIS SACHSONIAE
LITAE ET SACCORIS ADAMONIS MINTHO
ET COMITI CONSTANTIANO

R. S. I.

BOHMO ET SACCORIS INDULGENTISSIMO

ILLVSTRISSIME COMES,

*C*ausae erant grauissimae, quae me mouerunt,
vt nomini *TVO ILLVSTRISSIMO*
hancce leuidensem opellam pie consecrarem. Ne-
que enim *TIBI* displicere labor facile is pote-
rit, qui in eruenda collustrandaque lege ea ver-
satur, in cuius ferendae societatem quam glorio-

se

*se IPSE accesseris, Germanorum corda laetantur.
Et vero etiam mihi esse maxime in officio videba-
tur, ut grates persoluerem debitas, quod me in
celeberrimis illis Comitibus esse TEcum paterere,
mibi quoque eius scientiae pretium ostenderes, in
qua tanto TE studio tantaque industria occupa-
tum viderem.*

*Vt saluum TE semper sospitemque Deus
Optimus Maximus seruet, mecum cordati omnes
Saxones ex animi sententia precantur.*

ILLVSTRISSIMO NOMINI TVO

Lipiae d. XXI. Sept.
1691.

deotus additusque
RVDOLPHVS HOMMEL.

INTRODVCTIO.

Breuis historia monitorum, quae a Statibus Imperii circa Iudicium imperiale aulicum in vniuersum prolata sunt.

Nullum Ordinum Imperii aduersus Imperatorem grauamen, si ab illo ferioribus temporibus ob religionem agitato recedas, maiori cum contentione et facpius repetitum est, quam illud, quod rem attingit iudiciariam. Namque priusquam Camerae tribunal institutum esset, non deerant, qui continuis Imperatorem querelis de iudicio perpetuo in loco imperii certo constituendo adsidue oppugnarent lentam aut plane intermissam iustitiae administrationem ipsi soli attribuentes neque secum reputantes, quam multa imputanda essent partim temporum adfectionibus, cum illarum litium diremtio, quam Imperatores sibi et Iudicio Principum suo sub praefido

A

fidio instituido reseruauerant, per suam e Germania ab-
sentiam saepe necessariam protrahi omnino deberet, partim
etiam ipsis Imperii Ordinibus, qui in arbitrario isto iure,
quod dicunt, manuario sibi nimis placebant, quam vt non
saepius iudicii Principum Curiaeque Imperialis sententias
neglexerint. Post tribunalis vero fundationem tantum
aberat, vt querelae cessarent, vt potius actorum in omnibus
insequentibus Comitibus argumentum essent primum,
cui rei potissimum minus firma tribunalis Camerae suslen-
tatio et fines dubii inter iurisdictionem Caesaris et tribu-
nalis illius largam occasionem praebant. Etenim
vbi neruus rerum gerendarum deerat, quo tribunali Ca-
merae subueniretur, vbi porro plane non definitum vide-
batur, vtrum in vniuersum, an in quibus singulis causis, Im-
perator suam in aula iurisdictionem etiam in posterum exer-
cere posset, neque principia certa vlllo modo ab huius sae-
culi genio exspectari poterant, primum erat, vt Imperator iu-
risdictioni suae exferendae, in fraudem tribunalis Camerae
in dies ampliorem locum acciperet *) magnaue iura, quae
Ordines Imperii in tribunalis Camerae fundatione nacti
erant,

*) „Nachdem täglich der Par- tischen Hofe wachsen“ ait Impe-
rator in Recessu Imp. d. a. 1512.
tischen Händel und Sachen aus dem Reich an Unserm Kayser- Sec. II. c. V. §. 8.

erant, paullatim denuo limitibus coercerentur, vis denique Consilii imperialis tantum augetur, quantum auctoritas iudicii Cameralis esset imminuta. Viae etiam, quae ad tuendum iudicium Camerae institutae erant, pleraeque fallebant deficiente pecunia certarumque rationum, ex quibus quaeque ponderarentur, et animorum omnium in idem conspirantium copia, quarum quidem rerum inopia usquequaque esse factum scimus, ut Germania non posset emergere. Regimentum, quod dicunt, Imperii eo inprimis consilio constitutum, ut sententiarum iudicii Cameralis executioni inuigilaret, postquam bis a. 1500 et 1521. *) conflatum erat, iterum expirauit, ita ut Carolus V. ipse de obedientia huic conuentui pro eo ac par esset minus praeflita valde conquereretur. Neque feliciori successu gauisum est consilium statuum ab Imperatore in Recessu Imperii d. a. 1512. probatum, ipsi octo consiliarios ad res Imperii curandas in aula sua adiungendi et sustentandi, quod haud dubie ceperant, ut res iudiciaria in Casfaris sede a se ipsis magis penderet, et quum medio saeculo XVI. inprimis 1544. tribunal Camerae rursus labi coepisset,

A 2

vis

*) Leges: Regimento Imperii a. 1500. et 1521. scriptae leguntur in *Neuer Sammlung der*

Reichs Abschiede (Frf. 1747. 84. Th. fol.) T. II p. 56. et eod. p. 172.

vis atque potestas Caesaris et Consilii sui Aulici mirum in modum accreuit. Hoc autem status imperii non solum eam ob causam male habuit, quod iurisdictio Camerae eo ipso maxime infringeretur, sed quod interior Consilii Aulici constitutio ipsis maxime vitiosa esse videretur. Hinc factum est, ut grauamina eorum perpetuo excitarentur, quae post saeculorum reformationem, mirum quantum, aucta sunt, cum inde ab eo tempore statibus Euangelicorum sacris addictis omnes aulae Caesareae agendi rationes suspectae redderentur. Iam a. 1552. Transactione Passäuiensi ansam praebente, Euangelici multa contra Consilium aulicum monuerunt, quod tunc temporis de causis terrarum hereditiarum promiscue cum causis imperii iudicare nondum cessauerat, ut ex protocollis Actorum huius Consilii patet, quae inde ab a. 1548. Viennae seruantur: maxime autem id eos male habuit, quod externarum gentium Assessores in id recipiebantur, cum plures ex Italia oriundi sese inferuissent. Atque ea grauamina Imperatorem mouerunt, ut 1559. iudicium tum demum *Reichshofrath* dictum prima ordinatione obstringeret. *) Verum quum haec ordinatio ad-

*) *Reichshofraths. Ordnung von 1559 v. in Uffenbachii Tractatu de Consilio Caesareo-Imperiali Aulico*

(edit. sec. d. a. 1700) in Mantiff. Documentor, p. 5. sq.

admodum manca esset, quippe quae nonnulla tantum quoad formam iudicii externam nihil autem de modo procedendi praeciperet, deinde quum post lenius Ferdinandi I. et Maximiliani II. imperium inprimis ex quo in causa Donawerthensi Euangelicorum animi facti essent ab Imperatoribus alieniores, religionis ratio magis magisque se immisceret, tribunal autem Camerae post cooptationem Adfessorum Augustanae Confessionis, quam in Recessu Imperii d. a 1555. (§. 104. et 106.) obtinuerant, longe reddi sibi carius visum, vno denique Euangelica in dies firmior facta esset, odiumque litium aulicarum propter arbitrarium in iis procedendi modum maxime inualuisset, sane inde effectum est, vt grauamina Euangelicorum contra Consilium Aulae Imperialis sub finem saeculi decimi XVI. et initium saeculi XVII. eo magis alerentur. Ann. 1610. Pragae, a. 1611. Norimbergae et 1612. in Comitibus ad eligendum Imperatorem habitis multa contra Consilium Aulicum monuerunt, animis tam exasperatis vt plurimi Euangelicorum non tantum nactus huius iudicii sublatos, sed iudicium ipsum euersum cuperent, saltem non vt tribunal, sed solummodo vt consilium Caesaris considerari vellent, tametsi in sententiis de hac re sibi non semper constarent. In eo autem omnes consenserunt, Adfessores vtrique religioni addictos in illud esse recipiendos.

dos. In Capitulatione Matthiae a. 1612. scripta Principes Electores sibi primum pacti sunt, vt Imperator Ordinationem consilii imperialis aulici mox conficiendam ipsis, antequam promulgaretur, ad examinandum proponeret, quo magis hoc consilium imperii commodo adaptaretur. Matthias reuera a. 1614. nouae Ordinationis delineationem cum flatibus communicauit, eam autem triennio post nulla fere monitorum ab ipsis interpositorum ratione habita promulgauit. *) Haec ipsa incuria ad quam accedebat, quod in hac Ordinatione licet accurate et studiosè confecta parum curae habitum esset Euangelicorum desideriis, quid? quod haec ipsa Ordinatio ad executionem non perduceretur **) , flatibus, inprimis Euangelicis, largam nouorum grauaminum copiam fecit. Bellum, quod tunc erat eruptum, tricennale

*) Hanc ordinationem exhibet
Vffenbachius 1. c. Mantiff. docum.
p. 20. sq.

**) Hoc probatur inter alia per
decretum Ferdinandi III. d. a. 1637.
quo Imperator dicit: „Schliefs-
lichen hat ein Churfürst, Colle-
gium gebeten — die Verord-
nung zu thun, dafs die von beiden
höchstlichen Kaiserern Ferdinando I.

„und Matthia Christmildigsten An-
gedenkens aufgerichte Ordnungen
„obseruirt werden möchten, welches
„so viel die Observation ietberühr-
„ter Ferdinandischer Ordnung
„weil die andere bis dato nicht
„besättigt oder in vsum ge-
„bracht, anlangen thut, Ihrer
„Kaysert. Majt. gefällig“ (in *Uf-
senbach. 1. c. Mant. docum* p. 79.)

niale ea mirum in modum auxit. Tum enim Imperator Iudicio imperiali aulico tamquam fulcro ad labefactatam suam auctoritatem sustentandam usus est, et Euangelici multis modis per illud sollicitati sunt. Elector quidem Saxoniae in pace Pragensi, a. 1635. conclusa, summa ope nitentur ut querelis grauioribus mederetur, neque tamen voto Protestantium primario, ut par Adfessorum ex vtraque religione numerus constitueretur, potiri potuit *), interim conueniunt de eo vt aliquot saltem Adfessores Euangelici qui adhuc nonnumquam Collegio interfuerant, ei semper interessent, deberetque noua Consilii imperialis aulici Ordinatio cum Electoribus communicari. Liber Hippolyti a Lapide tempore

*) , Weil aber auch Sr. Churfürstl. Durchlaucht zu Sachsen darbei ferner gesucht, dass der Reichshofrath ebener Gestalt in gleicher Anzahl der Religion besetzt werden möchte. und die Kaiserlichen Gesandten darwider einwendet, dass die Bestellung des Reichshofraths von beiden Religions-Verwandten in gleicher Anzahl im Römischen Reich nicht herkommen, derowegen auch ein

solches Ihrer Kais. Majestät nicht zuzumuthen, wären aber des gnädigsten Erbietens, dass, wie Sie und dero löbliche Vorfahren am Reich qualifizierte Subiecta der Augsbürgischen Confession zugehan von Ihrem Reichshofrath nicht ausgeschlossen, als wollten Sie dieselben auch hinführo gnädigst zu befördern nicht unterlassen“ Infr. pac. Pragens. §. 28. (in Neuer Samml. der R. A. T. 3. p. 524 sq.)

pore illius difficultatis in lucem editus eo plus fecit ad irritandos Euangelicorum animos, quo magis et orationis vigore et opinionum, licet passim temerariarum, nouitate sese videretur commendare. Tandem a. 1643. in conuentu Deputationis imperii Francofurti habito formula nouae Ordinationis Consilii imperialis aulici cum statibus communicata est, solennis tamen super ea consultatio per interueniens pacificationis Osnabrugensis negotium interrupta. Id ipsum autem pacificationis negotium Euangelicis vberimam monita sua contra Consilium aulicum prosequendi copiam fecit, vt in pacis instrumento eius rei medela quaedam afferretur. Monita primaria coniunctim reperiuntur in Voto Euangelicorum a. 1653. Osnabrugae prolato *) quo queruntur de eo, quod „*Evangelischer theils eingekommene Lamentationen Klagen* „*und Beschwerden keinen andern als contrarium plane effectum* „*in so fern nach sich gezogen, dass hochermeldter aus lauter* „*Römisch-Katholischen Assessoren bestellter Kais. R. H. Rath mit an sich Ziehung so wohl der Religion - und Staats - auch wohl zu* „*weilen in Camera schon Rechtshangender Sachen, ie länger ie* „*weiter um sich gegriffen, auf eines jeden auch wohl priuati Anlauffen, processus et Mandata sine Clausula — — erkannt,* „*dadurch den Ständen das Beneficium primae instantiae, ap-* „*pel-*

*) in perill de Moser Gesch. und mung (Frf. u. Lpz. 1751. 2 Th.)
Erläuterungen der R. H. R. Ord. T. 1. p. 195.

„pellationis et reuisionis entzogen, allerhand geschwinde und
 „zum Theil partheiische Commissiones angeordnet, auf der
 „Commissariorum bloße Relation inauditis partibus a[s]obald
 „hochbeschwerliche Decreta, Repressalien und Arresten er-
 „kannt und zugelassen, auch die Evangelischen Stände, sonder-
 „lich aber die Frey- und Reichstädte, zur Exekution angestrengt,
 „ja sogar zum theil höchste und hohe Stände ohne vorhergegan-
 „nes Verhör und Erkenntniß der Sachen ihrer Dignität, Land
 „und Leute entsetzet, in unterschiedliche andre Wege contra
 „Euangelicos procediret und verfahren worden.“ Ac parti
 quidem horum grauaminum in pacis Osnabrugensis Instru-
 mento reuera occursum est. In eo enim (Art. V. §. 54. 55. et
 56.) cooptatio nonnullorum Adfessorum Augustanae Con-
 fessionis iterum et quidem eo modo promittebatur, vt in
 causis inter vtrique religioni addictos agitatis paritas iudi-
 cantium ex vtraque religione obseruaretur et eueniente inter
 vtrosque votorum paritate res ad Comitia remitteretur:
 simul etiam remedium supplicationis introducebatur atque
 sanciebatur, vt iudicii Cameralis ordinatio itidem in iudicio
 Aulico seruaretur, idque ab Electore Moguntino visitaretur,
 quod licet iamiam in ordinatione Matthiae sancitum fuerat,
 hac nunquam ad executionem perducta tanquam noua le-
 ge scriptum poterat considerari. Nihilominus tamen
 querelae non cessarunt; nam partim non omnia, inpri-

mis illud, quod de Adfessoribus Euangelicis iusto numero
 sufficiendis cautum erat, seruabantur, partim nonnulla
 grauamina aut ne tacta quidem aut ad proxima Comitata re-
 missa erant, partim denique Imperator Ordinationem Con-
 silii imperialis aulici statibus ad examinandum communi-
 tam a. 1654. nulla eorum, quae status contra eam monu-
 erant, ratione habita, promulgauit, ita vt haec Ordinatio
 plane ad lubitum suum confecta res adeo inculcare videre-
 tur paci Westphalicae diferte oppositas, veluti Tit. 2.
 §. 9. Quare Ratisbonae noua monita ab Euangelicis
 tradita sunt, et in his multa fundamento minime desituta,
 multa vero etiam duriora. *) Ita enim exactam omnino
 paritatem Adfessorum vtriusque religionis in Consilio ex
 Tabularum Pacis tenore seruandam esse contendebant, qui
 fidei paritate suffulti vera non egerent, neque iure suo ad
 Pacis instrumentum prouocarent, quo paritas non nisi
 in casu religionis speciali promissa fuerat; ita postula-
 bant vt Imperator non vltra quatuor Consiliarios
 ex terris suis hereditariis in collegium reciperet, et sic
 porro. Praecipue autem Consiliariis Augustanae Confessio-
 nis ius priuatorum sacrorum summopere expetebant. Sub
 finem

*) Ap. Hennigges in Meditat. cum (1706. spec. VIII. 4.) specim.
 ad Instrum. Pacis Caesario-Sueci- V. Mantiff. 2, p. 116.

finem huius Saeculi aliquid remissum esse videtur de nimis postulationibus: Ordinationi certe Ferdinandae, quam anno jam 1658. in Capitulatione Leopoldina agnitam video *) minus aduersati sunt status imperii, aegre potius tulerunt eam negligi nec seruari, atque inter hoc monitum et anteriora de visitatione instituenda de sacris priuatis Consiliariis A. C. concedendis, et pauca alia sese continuerunt. Sub initium noui saeculi noua monita non desuere, maxime de neglecta Ordinatione Ferdinandea, quae in Capitulatione Caroli VII. expressis denuo verbis vsque dum noua confecta foret, agnoscebatur. Quibus quidem grauaminibus Electores inprimis per Capitulationum rationem et vna adiectas litteras Collegiales occurrere studuerunt; nam si Rieggerii Capitulationem harmoniceam consulas, facile reperies, quam multa in Articulum vigesimum quartum Capitulationis Caesareae, qui de Consilio Imperii aulico praecipit, hoc demum saeculo, inprimis per Capitulationem Caroli VI. inserta sint, in qua etiam paragraphus quarta, quae de grauaminibus contra hoc

B 2

tri-

*) Capit. Leopold. I. art. 41. vbi Electores Imperatori iniungunt: „Wir wollen auch die neue aufgesetzte und von Unsern Vorfahren glorwürd. Andenkens approbire

„Reichshofrathsordnung (es seye „dann, das auf künfftigem Reichs- „tag ein anders verordnet werde) „sißhalten lassen.“

tribunal eorumque tollendorum modo speciatim tractat, primum adiecta est. Affecti autem sunt, quod intenderant. Imperatores scilicet hoc saeculo, quantum in ipsis fuit, tum per diferta decreta tum per inspectionem seueritorem et iustiorum Consilium imperii aulicum in dies magis ad desideria statuum accommodare et imperio acceptius reddere studuerunt. Inter decreta illa vtramque paginam faciunt ea, quae Carolus VI. a. 1711. *) et Iosephus II. a. 1766. **) promulgarunt, quorum posterius integerrimum, licet paullo impetuofius, studium de Consilio aulico bene merendi, spirat, quod Virum Immortalem maxime, antequam per successorem in terras hereditarias amplissimas distraheretur, animauit. Atque sic Consilium Imperii aulicum, inprimis sub Francisco I. et Iosepho II. A. A. firmam et ordinationi suae conuenientem formam consecutum est tam diu tamque ardentem desideratam, ita vt, iis auctoribus

*) *Verordnung Kaiser Karls 6. wegen des Reichshofraths vom J. 1714* in Schmauffii corp. iur. publ. Germ. academ. (ex edit. Frankii 1774.) p. 1255.

**) *Dekret an den Kaiserlichen R. H. Rath d. d. Wien den 5ten*

April 1766. in Fobers neuen Europ. Staatskanzley. Th. 17. p. 365. Conferri meretur: Aktenmäßiger Beitrag zur Geschichte des Kaiserl. Reichshofraths unter der Regierung Kaiser Josephs des Zweiten in F. K. v. Mofers patriotischem Archiv. Th. 8. S. 79.

bus, sex Adfessores Euangelici reuera sustentarentur, numerus Consiliariorum ad octodecim reduceretur, adfessores cum summa cura eligerentur et ad ius suum cuique sine partium studio tribuendum strenue cohortarentur, iniustitia denique aduersus Euangelicos, quae olim in Consiliariis animaduersa fuerat, ab eo inde tempore plane cessaret, quo philosophia et tolerantia tanta sibi iura in terris Auliacis vindicabant. Interim tamen fieri non potuit, quin in locum grauaminum ita abolitorum tanta huius iudicii efficacia et ipsa Caesarum diligentior inspectio nouorum monitorum ansam praeberet, et, si quid video, ipsi solertiae Iosephi II. duo monita, eaque grauissima, originem debent, quae in recentissima Leopoldi II. Augustissimi Capitulatione primum legimus. Quorum quidem prius cauet, ne a Consilio Imperiali Aulico Vota ad Imperatorem in rebus iudicialiis aliter atque in casibus secundum normam Ordinationis Tit. V. §. 18 et 20. definitis, vel in rebus ad tranquillitatem publicam spectantibus admitterentur (Art. XVI. §. 15.), alterum autem prohibet, vt ne vllus Consiliarius Imperii Aulicus munere suo sine antegressa causae cognitione iudicialia priuetur. (Art. XXIV. §. 10.) Quem vltimum locum breui commentario dilucidare hac nunc opella conabor. Quodsi enim verum est, peculiare de singulis Capitulationis Caesareae locis commentationes eo vtiliores

esse, quo rariores sint, spero hanc disceptatiunculam, praefertim cum argumenti nouitate se commendat^{*)}, harum rerum peritis non plane esse disciplituram.

Capitul. Nouiss. Art. XXIV. §. 10. p. 81. editionis Rothianae:

Sonst aber soll wegen der Reichshofrathsstelle, Präcedenz und Respekts dem nachgelebet werden, was diesfalls in der Reichshofrathswordnung versehen und deroeselben Stand gemüß ist; auch soll kein Reichshofrath seiner Stelle anders als nach vorhergegangener rechtlichen Kognition und darauf erfolgtem Spruche Rechtens entsetzt werden.

I.

Explanatio huius loci historica.

Vtrum temporibus antiquioribus ex Consiliariis Imperii aulicis quidam munere remoti fuerint nec ne, pariter nos fugit, ac, si fuerint, quis in iis remouendis sit procedendi

*) Miror doctissimum Capitulationis Nouissimae Commentatorem, Henricum Guilielmum de Bülow (*Freimüthige und erläuterte Betrachtungen über die neue Kaiserliche Wahlkapitulation von*

H. W. von Bülow. Regensburg 1791. 8.) hunc locum fere intactum reliquisse, cum de plurimis aliis monitis copiose et erudite exposuerit.

dendi modus seruatus. Vel hic quoque videre licet, quam aegre historia Consilii imperialis aulici, si vel internas vel externas eius adfectiones spectaueris, carcamus. Cum iudicii Cameralis fata Harprechtius in immortalis opere illustrauerit, mirandum est, neminem eodem studio ad historiam Consilii imperialis aulici accessisse, quae fere inculta iacet, si ab *Uffenbachii* et *Friderici Caroli a Moser* studiis discesseris, quorum alter in Tractatu de Consilio imperiali aulico veteres Ordinationes et Decreta huius consilii collegit, alter in Commentario historico in Ordinationem huius Consilii iam superius laudato acta eorum quae in statuum conuentibus circa ordinationem Ferdinandeam gesta sunt, publici iuris fecit. Sed ne illud vrgeam, quod uterque liber fere nihil, nisi meram Actorum collectionem, contineat, et neuter eorum multum de suo addiderit, uterque liber, ut sponte apparet, ad plenam huius Consilii historiam non sufficit. Utinam vni magnorum virorum, quibus ex fontibus haurire contingit, utinam *Bartensteiniis*, aut *Hessis* placeret, nos opere tam diu desiderato donare et antiquiori imprimis iudicii historiae facem praeferre!

In dimittendis Consilii imperii aulici Imperatores adhuc pro arbitrio suo agere potuisse, tum id ipsum quod ante Capitulationem nouissimam nihil contra hoc eorum
ante

ius monitum esse reperimus, tum Iosephi II agendi ratio, tum omnes scriptores de Consilio imperiali aulico confirmant. Ita I. I. Moser *) „der Kaiser, inquit, kann gar nicht nur einzelne Rätthe, sondern auch das ganze Kollegium, wann und wie er will, dimittiren“, et Cl. Mohl Moseri Nep. (**), „In Rücksicht der Entlassung des Reichshofrathes ist wirklich nichts bestimmt. Der Kaiser entläßt nach ganz neuen Beispielen Reichshofrätthe ohne weitere Untersuchung und ohne allen Widerspruch. Sie selbst und andere Gelehrte sprechen es ihm nicht ab. Bei ihm tritt folglich die Regel, daß man auf eben die Art, wie man angenommen werde, auch entlassen werden müsse, in aller Ausdehnung ein“. Ex Actis Comitiorum, quibus Franciscus I. Imperator electus est, patet (**), quaestionem, num Imperatori in dimittendis Consiliariis imp. aulicis plane pro lubitu agere liceat, motam quidem esse, sed in transursu tantum et nullo effectu. Sub eodem autem Caesare, Francisco I. primum Consiliarii imperialis aulici dimissi exemplum occurrit, quantum equidem Viennae comperire potui. Is enim consiliarium *Warnesum* ob magnam

*) *Vermischte Schriften. Th. 2. n. 3. Kap. 3. S. 202.*
 **) *Historisch-politische Vergleichung der beiden höchsten Reichs-*

gerichte. (Ulm 1789.) S. 190.

***) *Wahlcapitulation Franz I. von J. J. Moser. Th. 2. S. 330.*

gnam aeris alieni vim sine praecua causae cognitione dimittit, salua tamen ipsi per totam vitam integra pensione 4000 florenorum: quo cum muneris priuatio minus molesta misso redderetur, haec ipsa status imperii non male habuisse videtur. Hanc autem aliae duae sub Iosepho II. exceperunt, nempe missiones *Comitis a Graeuenitz* et *liberi Baronis a Dittmar*, quae cum statibus non possent non displicere, causam, nisi omnia me fallunt, monito Capitulationi nunc inserto dederunt, quare enarrationem horum casuum paulo vberiolem subiiciam.

Comes a Graeuenitz, Cancellariae Megalopolitano-Sauerinensis director vicarius, deinde ab anno 1772. Consiliarius imp. aulicus in scamno nobilium, vir ingenii et affiduitatis laude valde conspicuus, per varias calamitates et inprimis per vxoris luxuriam aeris alieni mole obrutus erat, a quo vt se liberaret, viam ingressus est viro tam illustri munere conspicuo parum dignam. Primum enim multa Caesaris bona domanialia in Bannatu Temesvariensi sita emere instituit commercii amplissimi ibi exercendi causa, et non habens vnde ea sibi compararet, pecuniam mutuaem e Genua sumsit. Sed spes lucri faciendi eum fefellit, cum Mariae Theresiae A. iussu Euangelici a praediorum in Bannatu acquisitione omnino excluderentur. Quo facto consilium iniit priori ad-

C

huc

huc abiectius. Nempe Dynastiam quandam Comitis a Bathyan, Sommodor, vocatam in Hungaria sitam conduxit, sed quum iam primo anno mercedem conuentam haud soluisset, Comes ille Graeuenitzium vi ex praediis suis pelere et castellum quod hic habitabat, manu militari circumcingere instituit, donec Mandato, quod dicunt, Cancellariae Hungaricae deterritus a via facti recederet. Imperator autem totum hoc negotium tam indigne tulit vt ab eo inde tempore Graeuenitzio in aula comparere haud liceret. Nihilominus tamen studium nouas res tentandi in ipso non resedit. Iniit consilium sedem in America Hispanica, et quidem in regno Chili, figendi: quod cum ad Hispanos retulisset, responsum tulit, facile concessum iri quod peteret, si manum opificum secum adducturus esset; ad quod respondit: „Cum multi incolae terrarum ad Rhenum sitarum patriam sponte desererent, iis facillime vel dimidiam prouinciam impleri incolis posse, et velle sese curam eiusmodi coloniae lubentissime in se suscipere, modo conditiones, quibus istis hominibus tam longinqua a terris patriis transplantatio accepta redderetur, antea cum ipso sese fuerint communicatae.“ Hoc ipsum vero pessumdedit. Nam licet ob difficultates plurimas ab Hispanis obstructas res ad finem non perduceretur, ipsum tamen singulare et imprudens Comitis consilium iram Caesaris maxime excitauit,

tauit, et d. 5. Aprilis 1785. Praefes Consilii imperialis aulici litteras Caesareas accepit, quibus ipsi significabatur: „Comitem a Graevenitz ob magnam, quo laboraret, aeris alieni molem, multa et vana negotia, et attentatum *Plagium* ex litteris ad Homburgum, Consiliarium legationis d. 4. Febr. a. c. missis manifestatum, a munere suo dimitti.“ Quod cum Comiti renunciatum esset, is solennem dimissionem petiit, praefes autem nomine Caesaris ei recessit: „Solennia dimissionis decreta in Consilio imperiali aulico non esse in more posita: caeterum Comitem ex testimonio Praefidis *circa muneris administrationem reprehensionem nullam incurrare; et dimissionis causam non in muneris gesti ratione quarendam esse.*“ *)

Brevi post causa exstitit similis in eo quod libero Baroni a Dittmar accidit, munere suo ab Imperatore summo. Is enim a Duce Megalopolitano, cuius in Comitibus Consistorianis locum obtinuerat, ob nimium partium

C 2

studium

*) „Kaiserl. Majestät machten an des Herrn Grafen gesammten Reichshofraths Diensten keine Ausstellung, und die ertheilte Dimission habe die Reichshofrätlichen Handlungen nicht zum Gegenstand

„wie er Präsident denn auch immer bereit wäre, dem Herrn Grafen vor der ganzen Welt das Zeugniß zu geben, daß derselbe ein geschickter Rath und sehr fleißiger Arbeiter gewesen.“

studium quo ergo domum Austriacam tenebatur, 1763. missus factus anno 1770. in locum consilii aulici Imperialis qui tum ex morte Senkenbergii patebat, erat successus. Iam dum per septem annos integros munere vacans ingens nomen contraxisset, acrisque alieni magnitudo Viennae eo magis accreuisset, a creditoribus subinde petebatur ita, ut concursus nullo pacto evitari posse videretur. Tum Praefidi Iudicii imp. aulici literae Imperatoris traduntur quibus iubetur, ut missum Dittmarum faciat et Acta iudicialia sibi ab illo curet tradi. Quod quidem Imperatoris iudicium eo grauius erat, quo indefsiorem in laborando sese Dittmarus praebuerat, ita ut cum Actis ab eo retro missis quinquaginta quatuor relationes plane exaratas tradere posset: unde praeclare *Reussius*, V. III. *) nisi pecuniae, inquit, imperii publicae ad alendos officiales imperii munere vacantes, in partibus infidelium essent quaerendae, Dittmarus praec multis aliis inde subleuari deberet. **)

Haec

*) in *Deutscher Staatskanzley* Th. 20. S. 456.

**) Vitam Dittmari *Meiners* et *Spittler* VV. III. in Promtuarium historico Goettingensi enarrare promiserunt, sed fidem suam nondum

liberant. Graevenitzii fata peculiari libello recensentur: *Wahrhafte Erzählung der Schicksale des gewesenen Kaiserlichen Reichshofraths Grafen von Graevenitz, zur Rechtfertigung gegen die Beschuldi-*

Haec cuncta, quae hucusque euenerant, monito viam parabant in comitiis Francofurtensibus anno praeterlapso habitis proposito, quo Caesaris in dimittendis Consiliariis imperii aulicis arbitrium refringeretur. Protulit monitum *legatio Electorali - Brunsvicensis* in Sessione XVII. ad Capitulationis Articulum XXIV. §. 10. et cum votis omnium vnanimis comprobaretur, Capitulationi insertum est, secundum tamen formulam breuiorem a Treuirensi legatione propositam. Scilicet Brunsvicensis meminerat visitationis consilii Imperialis aulici, formula ita concepta: „vt ne vllus Consiliarius imperii aulicus ex solo Imperatoris arbitrio, sed non nisi post causae cognitionem sententiamque latam aut *solemnem inquisitionem a legitimis huius tribunalis Visitatoribus factam* munere suo priuaretur. Cum autem legationi Treuirensi minus placeret iniecta visitationis mentio quippe rei tam controuersae, vt hac occasione decidi posse haud videretur, maxime cum reliqua moniti verba ad obtinendum monentis finem sufficerunt, et huic sententiae votum etiam Bohemici legati adstipularetur, monens, tot difficultatibus expositum iri Visitatio- nis negotium, vt, si ab eo remotio Consiliarii cuiusdam no-

C 3

centis

Schuldigungen des Freiherrn von der Mcklenburgischen. Frkf. u. Lpz.
Trenk in einem Schreiben aus dem 1788. 8.

centis penderet, is per omnem fortassis vitam poenam non subiret, conuentum est, verba Visitationem spectantia omittenda esse, ita tamen vt subintelligi debeat, instituta forsitan Visitatione ipsi ius saluum fore in remotiones modo praescripto factas denuo inquirendi. *)

II.

De iure statuum Imperii hoc monitum proponendi.

A. Cum peculiaria statuum Germanicorum iura nobis huius moniti iustitiam vindicandi copiam faciant, quaestioni intricatae, *utrum principi legibus specialibus circa hanc rem non adstricto ius competat, viros in munere publico constitutos ab eodem pro lubitu remouendi?* hic neququam immorabimur, eius tamen, ne quibusdam manca videatur haec exercitatio, veluti in transcurfu mentionem iniiciamus. Non mirum est, sententias virorum doctorum ea de re non conspirare. Alii enim, vt Leyser **) et Struben

*) *Protokoll des Kurfürstlichen hohen Wahlkonvents zu Frankfurt von 1790 (Frkf. u. Lpz. 1791. 4.) 11tes Hft. S. 236. Sq. cuius promota editione Perillustris a Roth sibi*

totam Germaniam obstrinxit, quae ignorare non debebat, quid de se et salute sua actum fuerit.

**) *Medit. ad Pand. spec. 370.*

ben *) omnia mero principis arbitrio reliquerunt, alii vt Iustus Henningius Boehmer **) et L. B. a Cramer ***) inter honestam dimissionem et remotionem hoc loco discrimen flatuentes in illa principem arbitrarie agere posse putarunt, in hac non item: alii vt Scheidemantel *), auctor anonymus scriptiunculae in Schloezeri Ephemeridibus, **) illustrissimus de Carner, ***) [Malacord, ****) et alius scriptor innotimatus, qui Ratisbonae anno superiori libellum eiusdem argumenti edidit *****) susinuerunt, principem

*) *Rechtliche Bedenken Th. III. Spec. 144. S. 510.*

mittiren Esc. in ill. Schloezeri Staatsanzeigen Heft 2.9. no. 1.

**) *De iure principis circa dimissionem Ministrorum. Hal. recuf. 1741.*

***) *in Kleins Annalen der Gesetzgebung in den Preussischen Staaten Th. 1. S. 299.*

***) *Opuscula. T. IV. Op. XXI.*

****) *Diss. de publicis officiis absque iusta causa eiusque legali cognitione non auferendis. Götting. 1788.*

*) *Staatsrecht nach der Vernunft und den Sitten der vornehmsten Völker (Jen. 1771. 3. Th.) Th. 1. §. 188.*

*****) *Versuch über die Frage: ob ein Herr seinen verpflichteten Beamten ohne Ursache seiner Dienste entsetzen (oder entlassen könne? Regensb. 1790. 8.*

**) *Votum über die Frage, ob und wiefern ein princeps berechtigt sei, seine Diener zu di-*

pem etiam in mera dimissione legitimam causae cognitionem
 sequi debere. Contradit utraque pars argumenta mala
 pariter atque bona, ex iure Romano et Germanico, iure
 item consuetudinario in hoc casu certe admodum lubrico,
 aliisque deprompta, quae omnia consideranda non sunt, si
 ex iure publico vniuersali haec quaestio dirimi potest.
 Attamen eius quoque praecepta super hac re aliis alia esse
 videntur. II, qui causam officialium agunt, asseuerant,
 principem dimissionis rationes reddere tum dimittendi tum
 reipublicae causa teneri: dimittendi causa, quippe qui hac
 dimissione non solum rei familiaris sed bonae etiam plerum-
 que existimationis iacturam faciat, reipublicae causa, siqui-
 dem dimissus in munere publico constitutus non solum prin-
 cipis sed reipublicae commodo inferuebat, eaque aegre
 caritura sit viro utili, qui si princeps nullas dimissionis
 causas affert, ob priuatas principis rationes dimissus esse
 videntur, cum in dubio ponendum sit, cum muneri suo fa-
 tisfecisse, quod princeps, si eum rebus agendis non aptum
 agnouisset, ipsi hanc prouinciam non detulisset. Contra
 ea vero, qui a parte stant arbitrii principis, sumendum
 esse asserunt, principem in iuribus, quae ipsi reseruata sunt,
 exercendis iuste et ex salute populi agere, quae quidem
 praesumptio si labefactaretur, et princeps ad rationes in cau-
 sis tam minutis reddendas obligaretur, ipsi reipublicae bo-
 no

no male consultum iri, cum negotia tum multo lentius expedi-
 diri posse per se pateret: deinde, quae pro principe in *confe-*
rendis muneribus militet, praesumptio, vbi ius eius absolu-
 tum non in dubium reuocaretur, eandem etiam in iure *re-*
mouendi a muneribus ipsi denegari non posse, et sic porro.
 Forfitan qui neutram partem, neque principem neque popu-
 lum, offendere velit, media quadam via ingredi et saluis prin-
 cipis iuribus statuere possit, tunc saltem populo ius contra
 dimissiones a principe factas monendi esse concedendum,
 quando manifesto constet, principem vel cupide, vel caulis
 aut plane incongruis aut non fatis idoneis aut certe non
 fatis probatis moueri, quoniam iusta praesumptio principem
 in dimissionibus semper iuste agere tum corruere debeat, vbi
 contrarium in aprico positum cernatur: et hoc posito vel ex
 his generalioribus principiis moniti Capitulationi inferti iu-
 stitia probatur. Causa scilicet praecipua, cur Iosephus II.
 Augustissimus Comitem a Gracuenitz et liberum Baronem
 a Dittmar missos faceret, odium fuit, quo in omnes
 officiales aere alieno oppressos inueheretur, ita vt vel
 ob hanc solum causam eos remouendos esse sibi per-
 suaderet. Eum autem in eo minus recte iudicasse, vel inte-
 gerrimus magni principis cultor fateri debet. Voluit eo ipso
 facinoribus resistere ipsique collegio a malis cauere, quae
 ex rei familiaris perturbatione singulorum eius membrorum

D

in

in totum collegium et iustitiae administrationem red-
undare posse videbantur. Sed parum videtur ani-
mo lustrasse, quae inde damna certa inferrentur collegio, si
homines ad res agendas idonei muneribus priuarentur ad
auertendum malum futurum incertum adhuc atque dubium,
quodque adeo ne fumi quidem posse videretur, eo quod
probitatem illorum virorum honestatemque suo ipsius in
legendis iis iudicio satis declarasset. In Comite a Graeue-
nitz quidem praeter aeris alieni molem aliae missionis cau-
sae aderant, scilicet tot vana et vilia, quibus implicitus
erat, negotia, maxime autem crimen plagii, in quod Iose-
phus II. seuerissimam poenam statuerat *). Hic igitur
contra caufarum prauitatem et pondus nihil monendum
fuisse, modo de veritate corporis delicti constitisset. Sed
planum et quasi positum in aprico est, ad Caesarem singu-
lorum huius causae momentorum scientiam haud accuratè
delatam esse, eumque totam rem ex solo rumore et litteris
ad Homburgum, Consiliarium legationis, datis, diiudicasse,
quibus alium plane sensum subesse, ac longe sibi aliud con-
siliium fuisse Comes asseueraret: manifestum denique est,
cum

*) Kaiserl. Edikt gegen Auswanderung und Verführung dazu
d. d. Wien 7. Jul. 1763. in Schlözeri Staats Anzeigen Hest.
22. S. 214.

eum sine praeuio examine aut defensione concessa dimissum esse. Cogitur itaque, vt, etiamsi causae ad munere hominem priuandum omnino idoneae adfuisent, tamen plane aliter procedendum fuisset, ac processum fuit, vt iussa nominari possent haec Comitis missio.

B. His generalioribus praemissis, num ex propriis statuum Germanicorum iuribus, iustitia legis, quam Caesari scripserunt, defendi possit, videbimus. Iam magna illa in uniuersum auctoritas, quae ordinibus ex prima imperii Germanici forma, ex pactis et obseruantia venit, neminem dubitare patitur, eos in iustitiae Germanicae rectam administrationem eodem iure inspicere, quo ad uniuersum regimen publicum quam maxime concurrunt. Et tota historia docet, quam strenue semper et illo iamiam tempore, quo res iudiciaria adhuc penes Imperatorem erat, iustitiae rectae administrationi inuigilarunt, neque vnquam hoc ius sibi extorquere passi sunt. Delibabimus exempla quaedam ad annum vsque 1495. Cum anno 1235. in Comitibus Moguntinis Fridericus II. iudicem Curiae constituisset, in exordio Recessus Imperii, quo de eius cooptatione cum statibus conuenit „*Item wir setzen, inquit, vnd gebieten von vnserm kayserlichen gewalt vnd mit der fürsten ratt, vnd mit andern des reichs treuen mannen*“^{*)}. In Con-

D 2

stitu-

*) *Neue Samml. der R. A. Th. 1. N. XII. S. 19.*

flitutione Ludouici IV. Bauari Francofurti data. a. 1342 **) dicitur: „Wir Heinrich von Gots Genaden, Erzbischof des heiligen Stuls
 „zu Meintz des heiligen Romischen Ruchs in tutschen Landen Obrister
 „Cantzler veriehen offentlichen mit disem Brief, daz wir ze dem geboten
 „hof ze Franchensford dahin der allerdurchluchtigst unser gnediger
 „herr Keiser Ludowig von Rom uns under andern Kurfürsten, Fürsten
 „Grafen und herren durch des ruchs notdurft geboten het, under an-
 „dern Sachen die da ze handeln waren, uns allen da gekundet und
 „surgelegt wurden grozz Gebrechen, die Edel vnd Unedel, arm
 „und riche von des vorgenannten unsers herren des Keisers hofge-
 „gericht heten und liden wan von alter gewonheit oft und dikke
 „davor ungelich gerichtet und ertailt wurd, und umb solch gebre-
 „chen ward er mit uns und andern Kurfürsten, die da engagten wa-
 „ren, und wir mit im ze rat, und komen über ein und geben ouch
 „unsern willen und gunst darzu mit diesem unserm Brief, daz
 „surbatz vor desselben unsers Herren des Keisers Hofgericht aller
 „mannlichen richten sulle und muge nach König und Kei-
 „sern, seine Vorvare an dem Römischen Riche Gesetzen und ire
 „geschriben rechten“. In multis sequiorum temporum Comiti-
 tiis, imprimis iis, quae Egrae 1437. et Norimbergae 1438. con-
 uocata erant, multa denuo acta sunt de re iudiciaria melius ordi-

**) Neue Samml. der R. A. Th. 1. N. XXIV. S. 44.

ordinanda. In Actis Comitiorum Francofurti 1486. habitorum status perpetuum Camerae tribunal rogantes Caesari hoc iniunxerunt: „Der Kaiser lasse das Cammergericht offen, und des ohn
 „Unterlast, gebrauch sich darinnen oder dawider nit, denn ordentlich
 „gewalts, und nit Vollkommenheit Kayserlich gewalts, Sein Gnade
 „fördere keine Sach an sich, heng keine an, nehme auch keine abe“
 et quae sequuntur*. Denique in actis memorabilium illorum Comitiorum a. 1495 Wormatiac habitorum ius statuum de his rebus videndi plus quam unquam se exferuit. Dicitur ibi inter
 „alia**) Nun hetten Sy Churfürsten vnd versambung gemainlich hie-
 „vor küniglichen Maiestat angezeigt: das surderlich not were zu re-
 „den vnd Rathschlagen von etlichen geprechen vnnnd nottursten des
 „hayligen Reichs: Namlich das Gericht vnd recht gehalten vnd ge-
 „mainer frid der lannd angesetzt, beschirmet vnnnd gut ordnung
 „in dem hailigen reich aufgericht wurd — — het die künigklich
 „maiestat zugeben vnnnd gewilligt, davon zu handeln, ordnung
 „fürzunemen, vnd Sy Churfürsten vnd fürsten darzu verordnet
 „etlich personen: Namlich den Marggraven zu Brandenburg —
 „die wären etlich tag Ob den Sachen gefessen Ermessen vnd gewegen
 „Schwäre vnnnd gröffe der Henndel, vnd bedacht das vor allen Din-
 „gen nutz gut auch grosse notturft sey, Richtlichen vnd surderlichen

D 3

gang

*) Müllers Reichstags - Thea-
 trum. 6te Vorstell. C. 3 l. β. 2.
 S. 22.

**) Dadd. de pace publ. l. V.
 c. 7. p. 830.

„gang des Rechten am ersten zu bestaten.“ *). Cum per Cameralis iudicii in hisce Comitibus foundationem pars iurium in re iudiciaria imperii ab Imperatore sibi seruatorum esset in status translata, et ius adfessores iudicio praesentandi, ei ordinationes scribendi et quae sunt de hoc genere alia, cum iis communicatum, inde sane potestati statuum in re iudiciaria imperii efficacitatisque haud parum et poterat accedere et debebat. Neque quemquam praeterit, quantum speciatim ad dimissiones attinet, in Camerali iudicio non penes Imperatorem solum, sed, quae et Caesaris et imperii nomine instituta est, Visitationem huius tribunalis ius esse Adfessores Camerae munere mouendi, aut dimissiones ab ipso Iudicio Camerali prouisorie factas confirmandi.

Quo

*) Quaestio utrum statuum ante, iudicii Cameralis foundationem partes quaedam in iurisdictione Germanica fuerint singulari libello examinata est: *Ueber die Frage, ob die Stände vor Er-richtung des Kammergerichts Antheil an der Deutschen Gerichtsbarkeit gehabt?*

1769. cuius auctorem *Tassinger* et alii scriptores Camerales Virum perillustrem *a Burgsdorf*, Regiminis supremi Electoris Saxonici Cancellarium faciunt. In huius operis laudes excurrere nolo, cum ipsum Auctoris nomen loquatur.

Quo autem certius iura in rem iudiciariam imperii statibus competunt, eo magis eorum primariis, Electoribus, infracta manebunt, qui totius imperii *intima membra bases et columnae immobiles* pro iure, quod in Aurea Bulla et Capitulationibus ipsis concessum est, in quaque, quae imperium spectet, grauiore causa cum Caesare coniunctim agendi, rei iudiciariae curam praecipue sibi vindicare, adeoque iure suo monitum nostrum Capitulationi inferere poterant. Hinc ergo planum erit, nil quidquam esse vsquam, quod contra hocce monitum iure possit in medium proferri.

Ac multos quidem esse intelligo qui, cum haec iura statuum imperii Germanici in re iudiciaria in vniuersum inficari non audeant, ea tamen in Consilio Imperii Aulico minime velint iis concedere. Quibus itaque statim sequente paragrapho respondebimus.

III.

Examen dubiorum, quae ex natura Consilii Imperialis Aulici moueri possent.

Videri quidem posset, dubium statim omne propterea tolli, quod iam inde a Capitulatione Caroli VII. conuentum est, vt Consiliarii Imperiales Aulici etiam Imperio sacramenti

fide

fide obstringerentur, siquidem prior formula moniti Brunsvicensis, antequam a Treuirensi immutaretur, huius sacramenti, tanquam fundamenti, quo monitum poneretur, primarii, expressam mentionem iniecerat. Sunt tamen qui nihilominus Consilium Imperii Aulicum pro mero collegio Caesareo habere pergant et iura imperii in Consilium illud ex illa lege sacramenti manifestata, sub dubium vocent, eo quod ex obligatione ista fidei Imperio etiam adstringendae Consiliiarii ad imperii commodis consulendum, imprimis ad aequabilitatem animi in ferendis sententiis a studio vacuam teneantur, neutiquam vero inde cogi queat. Collegium ab imperio pendere, cum potius tum ob scopum eius originarium tum per expressas leges multifarias ab Imperii potestate prorsus liberaretur. Quod quo iure dicant, dispiciamus.

Namque asseuerant: 1. Consilium aulicum non esse quidquam aliud, nisi Consilium intimum Caesaris in rebus Imperii, iam dudum antequam Camerae tribunal institueretur, in aula Caesaris conspicuum ab imperii vi potestateque penitus liberum. 2. Ex multis locis Ordinationis Consilii aulici Imperialis, ad interim certe, a statibus agnitae manifesto apparere, Imperatorem, tanquam solum dominum ac iudicem Consiliiariorum Imperii aulicorum declarari.

Nihil

Nihil ad rem putō facere, vtrum, quod mihi quidem magnam veritatis speciem prae se ferre videtur, *) Consilium Aulae Imperialis non sequiori tempore demum fundatum, sed idem sit iudicium potius et Consilium Caesaris, quocum Imperatores causas Imperii omnes, inprimis a Curiae iurisdictione exemptas et sibi seruatas, dirimerent: an demum, iudicio Camerae instituto, tamquam aliquod Palladium Imperatoriae auctoritatis, sit inuentum. Fac enim, Consilium Aulae hodiernum idem esse atque illud Caesaris consilium olim in Aula eius usitatum, tamen illo tempore hoc ipsum Consilium haudquaquam liberum a monitis statuum fuit: namque, quae saeculis XIII, XIV. et sequentibus vniuersim exaudiebantur, quarumque aliquas praecedente paragrapho attulimus, de re iudiciaria neglecta querelae aequae Consilium hocce Caesaris Iudiciumue principum attingebant, quam Iudicium Curiae. Quod si itaque contra illud nil quidquam licuisset a statibus moneri, non video, quo iure hoc reprehendere potuerint, siquidem Iudicium Curiae

*) Nam contra Puetteri, summi Viri, Beiträge zur Lehre vom Ursprung des Reichshofraths, besonders von den Zeiten Kaiser Ma-

ximilians I. (in den Hannöverschen gelehrten Anzeigen. 1750, n. 24.) Harprecht, Tassinger, alii dubia mouerunt grauissima.

riae Imperialis pariter atque Consilium Aulicum ad solum Imperatorem pertinebat. *)

Quodsi autem fundato iam constitutoque iudicio Camerae hocce Consilium primordia demum ceperit, itidem manifestum est, a primo inde temporis spatio istius collegii nascentis, Imperatores monita statuum contra hocce tribunal saepissime prolata non reiecisse, neque pro illegitimis habuisse. Nonne, cuius rei Reccessus imperii d. a. 1512. fidem facit, Maximilianus I. Adfessores Consilii sui a statibus nominari passus est? „Item, inquit, *haben uns Kurfürsten, Fürsten und „andre des h. Reichs Staend außs unser Begehren, auß trefflichen „redlichen Ursachen ihnen fürbracht, Acht Rätth in Unser und des „h. Reichs Sachen hiezwischen und S. Matthiä Tag schierst kom- „mend zu halten bewilligt, und synd derselben Vier von den Kur- „fürsten und Vier von Fürsten und andern Ständen gege- „ben und benannt*“ (**). Atque vniuersa illa monitorum in Consilium Aulae Imperialis series, quorum gravissima quaeque in ineunte libello notauimus, et quibus

cx

*) Rationem, quae pro statuum in iure dicendo cum Caesare illis temporibus consortio inde possit depromi, quod ipsi in hoc Consilio tanquam iudicio Principum adfiderent, lubricam esse acute docuit

Biener, Vir Illustris, in Bestimmung der kaiserl. Macht Volk. Th. 1. S. 188.

***) N. Samml. der R. A. Th. 2. S. 147.*

ex parte saltem Caesares fatiscerunt, planum facit, status se nunquam a Consilii imperialis aulici inspectione excludi passos esse, animumque semper eundem habuisse, quem in conuentu deputationis 1643. habito dux Brunsvicensis declarasset: „Es würde verhoffentlich die Meynung nicht haben können, ob dependirte der Reichshofrath von Ihro Kayserl. Majestät dergestalt allein und absolute, das Churfürsten und Ständen, sonderlich quoad constitutionem ipsius iudicii et administrationem iustitiae gar nichts darzu zu reden, und pro salute imperii behufige Erinnerung zu thun; sintemalen solche Total-Abdikation ihnen selbst nicht weniger als der Formae Reipublicae in etwas selbst zuwider laufen würde.“ *) Tandem vero etiam tum per Capitulationes (primum per Capitulationem Matthiae), tum per pacem Osnabrugensem, statuum iura in Consilium imperii aulicum expressis verbis constituta esse, et extra omnem dubitationem posita, supra in Introductione iam indicauimus.

Alterum deinde, idque grauius, dubium, quod propius videtur monitum nostrum attingere, ex legibus expres-

E 2

fis

**) v. Meiern Regensburgische R. T. Akten Th. 2. S. 111. und Moser von der Deutschen Justiz-

verfassung (Frkf. u. Lpz. 1774.) Th. 2. S. 24.

sis, scilicet ex pluribus locis Ordinationis Consilii Aulici, de-
 promitur, qui Caesarem tamquam dominum et solum iu-
 dicem Consiliariorum Aulicorum inducunt. Quorum potio-
 res tantum hoc loco excitabimus; nascetur enim inferius ea-
 dem de re noua dicendi occasio: *Unser Kayserlicher Reichs-*
„hofrath, dessen obristes Haupt und Richter allein Wir
„und ein jeder Römischer Kayser selbst ist (Tit. I. §. 1.) —
„Da unsere Reichsräthe und deren einer oder mehr sich absentiren
„oder auch sonst ohne ehelaste Verhinderung den Rath nicht ersu-
„chen wuerden, solle Uns solches angezeigt, und ihnen diesel-
„be versaumbte Zeit im Contralor-Amt, neben Vorbehalt
„Unsers weitern Einsehens, abgezogen, oder dieselbe,
„nach Beschaffenheit der Sach, ihrer Stelle ganz verlustig
„werden“. (Tit. I. §. 21.) — Es sollen auch sowohl die Re-
„ferenten als Correferenten die ihnen anvertraute Sachen nicht
„obenhin, oder nur zum Theil, viehweniger dieselbe durch ihre
„oder andere ihnen selbst surgenommene Leute oder Diener durch-
„lesen und Extrakte daraus machen lassen — — und Unser
„Reichshofrathspräsident — — dasselbe durchaus von keinem,
„wer der auch seye, gedulden, sondern solches das erstemahl straks
„im gesehnen Rath, aller Nothdurft und Gebühr nach, erweisen,
„das andermal aber ohne Mittel Uns selbstem un nothwe-
„diges Einsehen berichten“. (Tit. IV. §. 14.) His autem
 aliisque locis similibus illud quidem constat, iurisdictionis
 in

in ipsos Consiliarios aulicos statibus partes nullas esse, minime autem, eos monitis ad illam recte administrandam, quae imperii causa necessaria videntur, excludi omnino posse. Monito autem nostro, quo Imperatori iniungitur, vt Consiliarios non nisi post causae cognitionem legalem dimittat, tantum adest, vt iurisdictionem Caesaris, quatenus per Consilium imperii Aulicum exercetur, non agnoscant, eamue ad se transferri cupiant; vt potius monitum ipsum illi eius exercitium iniungat: tantumque porro adest, vt aegre ferant, de delicto Consilarii imperii Aulici, in Aula Caesarea, cognosci, vt potius hoc vnum intendant, vt vere cognoscatur. Si autem regeris, Caesares, licet omnem caeteroquin iurisdictionem in Consiliarios Aulicos ipsi Collegio in perpetuum delegauerint, sibi tamen delicta et casus, vbi de munere Consiliariorum agitur, expresse reseruasse, vt in iis plane pro lubitu aegre possint, monito autem Electorali hocce ius reseruatum Imperatorum maxime infringi; verum quidem est, vti infra pluribus docebo, Ferdinandum III, in Ordinatione Aulica hoc sibi ius reseruasse; sed si hoc ita intelligeret, vt ius ex lubitu, *sine iuris et causae cognitione* Consiliarios munere pellendi, sibi reseruaret, non tolli potest ab Electoribus ius a iustitia ipsa sublatum, quod Caesares, si iusti esse velent, exercere non poterant, quare monito nostro nihil
 ipsis

ipsis commendatur, quod ipsa iustitia non commendasset, et nihil sibi sumunt Electores, iustitiae omnia tribuunt.

IV.

*De utilitate ex hac lege in Germaniam pro peculiari-
bus huius adfectionibus redundante.*

Si Imperatorem inter et status semper talis speranda foret animorum consensus, qualem recens LEOPOLDI II aureum regimen pollicetur; si tales sperandi semper Caesares forent, qualem et liberalis illa controuersiarum Leodicensium compositio, et nexus circuli Burgundici cum imperio Germanico magis firmatus, et indefessa rerum Comitatum ra in LEOPOLDO, generis humani deliciis, huc vsque nobis exhibuit, profecto non esset, cur metueremus, Aulam Caesarem alia causa commotam Consiliarios aulae imperiales missos facturam, quam quod de indignitate eorum constaret. Attamen in eiusmodi monitis, quae Capitulationibus inferuntur, illius, qui eligendus est, animi ratio potissimum non habetur, sed omni tempore futuro tales leges scribuntur. Quis autem est, quin videat, quantum discriminis atque periculi statibus iri creatum ex permissa Caesari soli potestate Consiliarios Aulae imperialis pro lubitu muneribus mouen-

mouendi, si quando vñquam in tempora illa Ferdinanda
 incideremus? Forma Consilii aulici crebris statuum mo-
 nitis, inprimis per pacem Osnabrugensem et Capitulationes
 Caesareas, magis accommodata hoc vno absoluto Caesaris
 iure profecto posset perire. Quid iura essent, Adfessoribus
 euangelicis in iudicio concessa, ipsis profutura, si verendum
 foret, ne in defendenda religione sua et causis Euangelicorum
 in tribunali tuendis Caesarem offenderent, munerisque adeo
 iacturam facerent? Atque egregium maxime institutum est
 et salutare, vt non ex prouinciis hereditariis Caesarum,
 sed ex alijs Germaniae terris maximam partem Consiliiarii
 legantur, ne subiectionis et rei familiaris intuitu Caesari
 plus iusto tribuerent. Quid autem lex haec egregia iuuaret,
 si Consiliiarii, metu ne munus amittant, in partium stu-
 dium quasi traherentur? Quid tandem omnis cura illa, qua
 Electores Caesari in Capitulationis Art. XXIV. §. 1. et 2.
 exemplum boni numerisque absoluti Consiliiarii aulae impe-
 rialis, quod in legendis Consiliiariis sequeretur, obumbra-
 runt: „desgleichen sollen und wollen Wir Unfern Reichshofrath
 „mit Fürsten, Grafen, Herren, von Adel und andern ehrlichen
 „Leuten beiderseits Religion, vermög Instrumenti pacis, aus denen
 „Reichskreisen besetzen, und zwar nicht allein aus Unfern Untersassen,
 „Unterthanen und Vasallen, sondern mehrern Theils aus denen, so
 „im Reiche deutscher Nation anderer Orte geböhren und erzogen.
 „darinn

„darinn nach Ständesgebühr angefaßten und begütert, der Reichs-
 „satzungen wohl erfahren, guten Namens und Herkommens, auch
 „rechten Alters und gehöriger in Examine gleich in dem Kammer-
 „gericht, wohlbestandener Geschicklichkeit, auch guter in solchen
 „wohlgeordneten teutschen Dikaſterien, worinn Rechtsändel vor-
 „kommen, oder auch iuristischen Fakultäten erworbener Experiens,
 Quid haec, inquam, cura status iuuaret, si in dimittendis
 viris illis non pariter atque in eligendis norma quaedam
 seruanda Caesari esset proposita?

Sed ponamus, Caesares non nisi probum ab omnique li-
 bidine liberum consilium sequi in consiliariis munere mouen-
 dis, eos tamen vestigia premere Iosephi II. ducique opinio-
 nibus vanisque rumoribus rebusue fortuitis a muneris ra-
 tione alienis, tum eandem status calamitatem experirentur.
 Quum summa cognitio, tum uniuersae iuris prudentiae,
 tum formae singularis prouinciarum ciuitatumque Germani-
 carum specialium in Consiliario Aulae Imperialis reperiri de-
 beat, et ad solum procedendi modum in Consilio Aulico
 vsitatum penitus perspiciendum iustum tempus requiratur,
 manifestum est, non posse nisi in detrimentum rei iudicia-
 riae fieri, si homo tanta rerum notitia instructus multo
 studio longoque vsu parta, munere moueatur, aliusque in
 eius locum suffigatur, cui tantumdem temporis laborisque
 opus

opus fit, vt officio suo recte queat fungi. „Ein Mitglied
 „des Kammergerichts, inquit Mohl *), hat immer ein oder mehre-
 „re Jahre zu thun, bis er sich ganz in seiner Stelle festsetzet,
 „bis er die Curialien des Gerichts, sie seien nun an und für sich gut
 „oder schlimm, genau kennen lernt, bis er sich in die neue Gat-
 „tung von Geschäften und in alle die neuen Verhältnisse findet.“
 Quae quidem omnia etiam ad Consilium Aulæ Imperialis
 maxime quadrant.

Quemadmodum autem flatuum interest, vt Consiliarius
 Aulæ Imperialis non nisi praeuia cognitione legitima mune-
 re priuetur, sic etiam illis esse curae debet, vt, cum causae
 cognitione facta, poena et dimissione dignus inuentus fuerit,
 eam vere subeat, neque a Caesare retineatur. Namque fieri
 possêt, vt talem virum propterea retineant, quod male
 cuperent flatibus. Imperatores, id quod rei statuum pariter esse
 perniciosum possêt, atque missio hominis infontis. Inde et
 commodum imperii postulat, vt Caesar nec talem quaestio-
 nem de Consiliario Aulico supprimat, nec sententiam de
 eo remouendo ex votis plurimis latam immutet, vti nunc
 in examine modi, quo in remouendo Consiliario Aulæ impe-
 rialis procedendum sit, fusius ostendam.

V.

*) l. c. S. 104.

*De ratione, qua ex consilio huius legis in dimittendis
Consiliariis Imperii Aulicis procedendum sit.*

Quum in hac lege et causae cognitio et sententia iudicialis requiratur, ad quem potissimum haec causae cognitio et sententiae pronuntiatio pertineat, accuratius disquirendum erit.

IurisdiCTIONem in Consiliarios imperiales ipsi Collegio concessam esse, iam supra attigimus. Hoc expressae leges et usus Collegii manifesto euincunt, cum iam ex iudicii Cameralis et plerorumque iudiciorum Germaniae analogia colligi possit, quae omnia iurisdiCTIONem in membra sua exercent. Et Ordinatio quidem Senatus Aulici Tit. 1. §. 8. praecipit: „Es soll Unser Reichshofrathspräsident und Rätthe — — — aller Personalauslagen und Beschwerung, auch von Vormundschaften und anderm Gerichtszwang frei — — — seyn.“ Cum eo conspirat Capitulatio Caesarea (Art. XXV. §. 7.): „Und sie, die (die Reichshofrätthe) — — — von andern Gerichten und Beamten Jurisdiction — — — befreiet seyn.“ Ipsi Consiliarii aulici in voto ad Imperatorem (1649. *) missi:
„Alldie-

*) Ap. J. J. Moser von der Deutschen Justizverfassung, Th. 2. S. 107.

„Alldieweilen, inquit, Reichshofrathspräsident und Rätthe wie
 „auch Reichskanzley-Personen (intuitu horum errare videntur,
 quod infra ostendam) gleich dem Cammergerichtspräsidenten, Af-
 „fessoren und ihren Wittwen — — vermög klarer C. G. O. P. I.
 „tit. 26. §. final. et tit. 49. §. 1. keinem andern Gerichtszwang
 „als Ihrer Kaiserl. Maieft. und anstatt desselben des Colle-
 „gii, Jurisdiction und Pottmässigkeit, immediate unterworfen
 „und zugethan seyn“. Interim tamen perspicua ipsarum legum
 verba Marefchallum Aulae Caesareae non impediunt, quo-
 minus iurisdictionem Consilii Aulici in membra sua tenta-
 ret impugnetque, et memorabilior est haec controuersia,
 quam quod non pauca ad eam illustrandam subiicerem.

Marefchallus iurisdictionem in Consiliarios Aulicos
 sibi arrogans, ius suum partim ex eo, quod sibi in Caesaris
 Comites Consistorianos omnesque, qui proxime ad Aulam
 Imperatoris pertinent, iurisdictione competat, partim etiam
 ex actibus possessorii deriuare conabatur, infausto pro-
 fus omine, cum, quod ad priorem rationem attinet, colle-
 gium, quod ipsum rem iudicariam administrat, fieri non
 posset, vt cum caeteris Aulae ministris compararetur proprio
 foro desitutis; quod autem ad posteriorem, multo plures
 actus possessorii ex parte Consilii Aulici inuenirentur. Con-
 silium Aulicum eatenus quidem Marefchallo potestatem

causas Consiliariorum Aulicorum cognoscendi non denegavit, ut eas Commissarii loco a Consilii mandato pendentes praepararet atque ad sententiam quasi instrueret, atque ita instructas Consilio Aulico ad sententiam ferendam remitteret, cum tamquam supremum Caesaris collegium, Marefchallum sibi, magis quam se Marefchallo, subiectum esse iure suo sustineret. Marefchallus causas a Consilio ipsi modo narrato commissas in se quidem suscepit, sed deinde fines Commissarii plerumque transgressus, sententiam tulit ipse litesque diremit. Hinc orta perpetuo inter utrumque iudicium contentio, quae acerrime tamen a. 1726. agitata est. Tum enim Consilium Aulicum ex *Decreto per Imperatorem* Marefchallo iniunxit, ut Agentem Consilii imperialis Aulici, qui obligatione cambiali non steterat, carceris custodiam traderet. Marefchallus autem, cum comprehensum hominem in custodiamque coniectum plura nomina cepissent urgere, decrevit, cum tam diu custodia retinendum, donec cuncta forent eius nomina dissoluta. Quod aegerrime tulit Consilium imperii aulicum, ita ut aliud post aliud decretum ad Marefchallum mitteret, quibus ad retractandam iniuriam Consilii iurisdictioni illatam commoueretur. Decreta nil proficiunt. Causam deinde senatus imperii aulicus 1728. transfert ad Imperatorem. Res in suspenso manet. Tandem vero 1742. in Capitulatione Caroli VII. loco supra laudato

dato, quo Consiliarii imperii aulici a iurisdictione regiminis Austriaci aliisque foris eximuntur, diferte etiam Marefchallum Aulae Caefareae adiungunt: namque hic tuendae potestatis praetextum in eo hucusque potissimum inuenerat, quod expressis verbis sui pariter ac Regiminis Austriaci mentio iniecta non fuisset. Quo quidem pacto 1742. per Caefarem atque Imperium lis est confecta. Ab eo inde tempore Consilium imperii aulicum nexum omnem cum Marefchallo videtur sustulisse, et cognitionem rerum antea Marefchallo commissarum sibi soli seruasse. Anno tamen 1763. nouum inter vtrumque pactum initum est, quo Consilium Aulicum promisit, se ex causis ad personas sui iudicii spectantibus in posterum cognitioni Marefchallatus rursus commissurum esse: 1. Omnes causas criminales. 2. In ciuilibus, causas, in quibus de Concurfu creditorum agitur, omnesque omnino alias, quae praeparantem quandam cognitionem exigunt. 3. Omnes sententiarum in hisce causis latorum executiones. Hoc quidem pacto, quod etiam nunc in totum seruatur, nisi quando omnis omnino iurisdictione Marefchallatus quiescat, quod nonnunquam, et nuperrime etiam,

F 3

euenit,

*) Legitur in *Brainelli Prae- (Wien 1770. 8.) Abschn. II.*
fik der höchsten Reichsgerichte Hauptst. 6. §. 80.

euenit, hoc, inquam, pacto Mareſchallus iuriſdictionem in membra Conſilii aulici Conſilio ipſi competere ſequē non niſi Commiſſarii iure in eas inquirere manifeſto agnouit, adeoque liſ illa acerrima in perpetuum ſopita eſſe videtur.

Ab hacce igitur omnique omnino alia tribunalium parte iuriſdictione Senatus aulici in membra ſua nullis proſuſ circumſcripta cancelliſ eſt: per ipſum tamen Imperatorem limitatur, qui in Ordinatione Conſilii Aulici certas cauſas ſuae ipſius deciſioni referuauit, atque a collegii iuriſdictione exemiſ. In hiſ autem cauſis vniuerſim omnia eſſe videntur vitia paullo grauiora et delicta a Conſiliariis *in muneris geſtione* commiſſa. Licet nemo eorum, qui de Conſilio imperii aulico ſcripſerunt, huic delictorum generi hanc ſingularem naturam eſſe, obſeruauerit; ea tamen pluribus Ordinationis Senatus Aulici lociſ iſſque non ambiguſ niti videntur. Atque aliquoſ eorum iam ſupra excitaui: „*Dauſfre* — — „*R. H. Rätſe und deren einer oder mehr ſich abſentiren, oder auch ſonſt ohne ehehafte Verhinderung den Rath nicht erſuchen würden, ſolle Uns ſolcheſ angezeigt und ihnen dieſelbe verſäumte Zeit im Contralor-Amt neben Vorbehalt Unſerſ weiterem Einſehens abgezogen, oder dieſelbe nach Beſchaffenheit der Sach ihrer Stelle ganz verluſtig werden*“ (Tit. I. §. 22.) Quo iungi debet Tit. IV. §. 14. vbi Imperator de commiſſiſ

fiſ

sis Referentium agit: „solche soll der Präsident des andermal
 „ohne Mittel Uns selbstem um nothwendiges Einsehen be-
 „richten“, et Tit. IV. §. 13. Und wollen wir Unserm Präsi-
 „denten und Rätthen eingebunden haben, da sie entweder durch
 „die Partheyen oder andere, das der Sachen Referenten ver-
 „kundtschaft, oder sonst ein Rathsgheheimniß offenbare oder
 „ausgesagt wären, vernemen würden, das sie solches in offenem
 „Rath anmelden, darüber dann soll Unser Präsident genugsame
 „Inquisition einziehen, und nach Erforderung der Sachen
 „was er deswegen in Erfahrung gebracht, an Uns gelan-
 „gen lassen, damit gegen den (die) Schuldigen, ihrem Ver-
 „dienen nach, ferner von Uns unnachlässig möge verfahren
 „deinde werden, Tit. V. §. 14. — „Ob einer oder mehr Unserer
 „Reichshofrätthe sich (der Singularität im Votiren) vorsätzlich
 „und gefährlich, oder aber solcher Opinionen, die keinen Grund
 „haben, annehmen und darinnen eigenförmig öfter beharren wollte,
 „so solle Unser Präsident demselben solches untersagen, denjenigen
 „aber, so sich daran nicht kehren wollte, Uns nachhaft ma-
 „chen, die Nothdurft dagegen vorzunehmen. His
 locis singulis, quibus facilius addi plures possint, velut
 Tit. I. §. 12. agi de vitiis a Consiliariis in officio
 commissis, neque quidquam esse, putamus, cur ad
 alias eorum causas, ne quidem ad alia delicta, extendantur,
 cum

cum ipsa verba legis id non postulent *). His positis facile quisque videbit, qui hucusque fuerit in inuestigatione delictorum a Consiliariis imperii aulicis commissorum, et horum remotione procedendi modus: siquidem de delictis, quae muneris rationem habebant, Praefes statim ad Caesarem referre debebat, qui deinde ex arbitratu suo agebat, ita ut reo vel poenam omnem remittere, vel non audita prius iudicum sententia cum ipse extra ordinem punire, vel certe sententiam pro lubitu immutare posset. Quodsi vero alii de causis Consiliarius puniendus esset, tum quidem Caesar Senatui Aulico potestatem sententiam ferendi non disputavit, neque tamen aliquis eum prohibuit, quo minus has quoque sententias vel tolleret vel immutaret.

Sed facta tandem monito Electorali nulla potest eiusmodi libertas Caesari amplius concedi, et Consilium imperii aulicum causas Consiliariorum, munus eorum spectantes, acque ac omnes alias, cognoscere debet et diiudicare. Ad tuendos tamen illos Ordinationis Aulicae locos quantum
nouae

*) In Camera imperiali Officialis quondam habuerunt. Cf. Haas V. III. *Etwas über den Kammergerichtl. Gem. Besch.* v. 1785. Th. 2. S. 1058.

nouae legi non aduerfantur, statui posset, Praesidem de causis ad munus Consiliariorum spectantibus etiam nunc ante earum cognitionem institutam ad Imperatorem referre debere, unde vero non pendere debet Senatus Aulici cognitio nec impediri, quum lex nostra causae cognitionem iudicalem in omnibus indistincte casibus exigat.

Ex quo efficitur, ut modus procedendi in causis, quibus de remotione Consiliiarii Imperialis Aulici, hoc est, de delicti vitii grauioris ab eo commissi inuestigatione et punitione quaeritur, hic sit habendus:

1. Causae cognitio et decisio ad solum Consilium Imperii Aulicum pertinebit pro ea, ac pollet, iurisdictione, legibus Imperii ipsi concessa.

2. Ea autem causae cognitio et inuestigatio non a toto collegio, neque in pleno senatu, fiet, sed, pro more Consilii imperialis Aulici, vel quibusdam Consiliariis a Praeside denominandis committetur, vel etiam ex pacto supra allato ad Mareschallum transferetur, nisi huius iurisdictionis profusus quiescat.

3. Causa coram hac deputatione satis instructa ad plenum senatum remittetur, isque tunc sententiam feret.

4. Iam vero dubium enasci posset, quaenam in talem sententiam sint Imperatori iura tribuenda. Erit sane ipsi ad confirmandum tradenda; neque tamen quod nostro ex monito

consequitur, ei licebit vlla ex parte illam immutare. Omnis enim, quae ad status inde redundaret, totius huius moniti vtilitas periret, si Imperatoris arbitrio hic quidquam largiremur, neque causae cognitio sententiaeque pronuntiatio vel minimum iuarent, si Caesar illam non deberet curare, sed sententiam Senatus imperii aulici pro lubitu posset mutare: eo enim legis vim destrueret, iubentis, Consiliarium Imperii Aulicum *ex sententia iudiciali* iudicari.

5. In certis tamen casibus, iisque grauissimis, ab hac regula discedendum erit, scilicet vbi leges causam non in Consilio diiudicari, sed per *Votum ad Imperatorem* deferri iubent, quod quidem non in omnibus causis paullo grauioribus, (hoc enim Art. XVI. §. 5. Capit. Nouiff. diferte prohibetur) sed in iis tantum locum sibi vindicare potest, in quibus vel vota Adfessorum paria existant Praefesque voto suo decisiuo vti dubitet, vel pluralitas quidem votorum vni parti faueat, pro altera tamen reliqui Adfessores rationibus itidem grauissimis suffulti pugnent. *„Wo aber die Stimmen „in ziemlicher Anzahl zertheilet, und Unser Präsident vermehren würde, dasz beeder Theile Meynung mit stattlichen grundsesten Ursachen verstärket, oder da in Unserm Reichshofrath „Sachen vorkommen werden, darinnen Unser Reichshofrath sich „nicht vergleichen möchte, daher wegen ihrer Hochwichtigkeit „deren Erledigung bei Uns vonnöthen, so solle Unser Reichshofrath*

„raths-Präsident aufferhalb Unferm Vorwissen nichts endliches
 „schließen“ (R. H. R. O. Tit. V. §. 13. cum qua iungenda est §. 20.)
 His itaque temporibus efficietur, vt, vti causae generatim
 omnes, ita etiam causae Consiliariorum imperii aulicorum
 ab ipso Imperatore dirimantur, idque eo magis, quo mi-
 nus statibus quidquam eo incommodi accedit, dum Impera-
 tor non singulari vnius gratia ductus, sed huius vel alterius
 partis rationibus motus rem diiudicat. Nam siue sint sen-
 tentiae pares, siue reiectae quidem, non tamen tenues, sed
 firmis rationibus suffultae, tum non ex arbitrio et cu-
 pide Imperator, sed ex rationibus ab ipso senatu profectis,
 iudicabit.

VI.

Conseñtaria quaedam.

I. Non deerunt forsitan, quos iuuet Imperatoris iura
 arctius in dies contrahere, quibus adeo in mentem veniat,
 ex lege nostra illud elicere, vt Imperator Consiliarios, quos
 munere priuare nequeat, etiam ex Consilio Aulico in alia
 munera translocare non possit, quoniam is, qui male velit
 Imperio, Caesar optimum quemque Consiliarium hac via
 e collegio facile mouere queat, quo ipso moniti scopus prorsus
 non tangeretur. Sed ne locum Ordinationis Imperii Au-

licae Tit. 1. §. 3. vigeam, quo dicitur: *damit sie (Reichs-,hofrütthe) auch auf Reichstügen und in andern zutragenden Gelegenheiten mit Ruhm und Nutzen mögen gebraucht werden*“, huius causae non eadem ratio est, quae missionis. Primo enim in translocatione Consiliariorum nullam deprehendes in eos ipsos iniuriam, quae in dimissione arbitraria cernitur, deinde etiam nil quidquam inde detrimenti capiet imperium, tum certe, cum aliis muneribus negotia imperii attingentibus admouentur. Namque si, vt hoc vtar, Consilarii Imperii Aulici ad locum Concommiffarii Caesarei in Comitibus vel Praefidis Camerae Imperialis euehantur, nonne iis tum idem cum Imperio nexus eademque et maior adhuc foret, quae Consiliariis, bene de patria promerendi occasio? Quod etiam hoc ipso regnante Imperatore Augustissimo euenit, quem scimus Illustrissimum Comitem de Oettingen a Consilarii Imperii Aulici loco ad dignitatem Praefidis iudicii Imperii Cameralis euexisse. Tandem vero ista opinione summa Consiliariis Aulae Imperii iniuria crearetur, quippe quibus nunquam licitum foret, munus suum cum alio splendidiore permutare et ad maiora atque altiora aspirare, vt taceam alia opinionum portenta, quae exinde necessaria consecutione efficiuntur.

2. Sed rectius ex iis, quae supra demonstraui, sententiam, qua remotionis poena Consiliario imperii aulico irrogatur

gatur, ab Imperatore mutari non posse, concludi potest, Imperatorem *iure aggratiandi* in his quidem causis non gaudere. Quod si reo praeter remotionem aliae adhuc poenae per sententiam infliguntur, ius has remittendi Imperatori salvum erit, remotio tamen a senatu decreta inuisita stabit.

3. Liceat tandem ob paritatem rationis legem nostram ad *Cancellariam imperii aulicam* applicare. Iure enim possis contendere, quantum Imperii Germanici interfit, ut non cupide muneribus priuentur Consiliiarii Imperii Aulici, tantum etiam eius interesse, ut ne libidinose mittantur officiales Cancellariae Imperii Aulicae, saltem principales. Maiorem enim profecto vim in imperio habent uterque intimus Imperii Referendarius, quam Consiliarius imperii aulicus sigillatim spectatus; quippe qui de omnibus rebus imperii, quae non in Consilio Imperii Aulico tractantur, ad Imperatorem referunt, et ei ipsi adeo a Consiliis sunt. Iurisdictio autem in eos omnesque omnino Cancellariae Imperii officiales Electori Moguntino competit, *) hoc modo eam

G 3

exer-

*) I. I. Moserus quidem hanc iurisdictionem Consilio Imperiali aulico vindicare conatur (*in der Deutschen Justizverfassung Th. 2. S. 101.*) ipsi tamen fatetur, Con-

silium huius iuris usum non habere. Pro Electore Moguntino autem cum plures alii, tum imprimis *Hanzely* V. III. pugnant, qui: „*Es ist, inquit, das gesammte*

oper-

exercenti: 1. Meram causam civilem non ipse iudicat, sed tunc Cancellarius Imperii Vicarius ius dicit per Deputationem Officialium Cancellariae ad has lites dirimendas constitutam, a cuius sententia ad Consilium *mixtum* prouocatur, e quibusdam Consilii Imperii Aulici et Cancellariae Aulicae membris compositum. 2. In causis autem criminalibus, eisque omnibus, vbi de munere ac honore officialium Cancellariae agitur, Cancellarius Imperii Vicarius nil quidquam sponte potest agere, eae potius ad Electorem, tamquam Archicancellarium Imperii, deferendae sunt, qui quo minus tunc ex arbitratu suo perinde atque Imperator ante Capitulationis Nouissimae promulgationem in causis Consiliariorum Imperii Aulicorum, agere possit, nulla lege impeditur. Quodsi autem, quibus status mouebantur, Imperatori in Consiliariis Aulicis mittendis legem aliquam scribere, rationes etiam in Cancellaria Imperii locum inueniant, iure optimo ex causae paritate sequi videtur, vt Elector Moguntinus officiales Cancellariae Imperii aulicae, et inprimis Referendarios Imperii Intimos (nam remotio ipsius Cancellarii Vica-

iii

„Personale der Reichshofkanzley
„keines andern als des Kurfürsten
„von Mainz Gerichtsbarkeit un-
„terworfen, welcher solche in min-

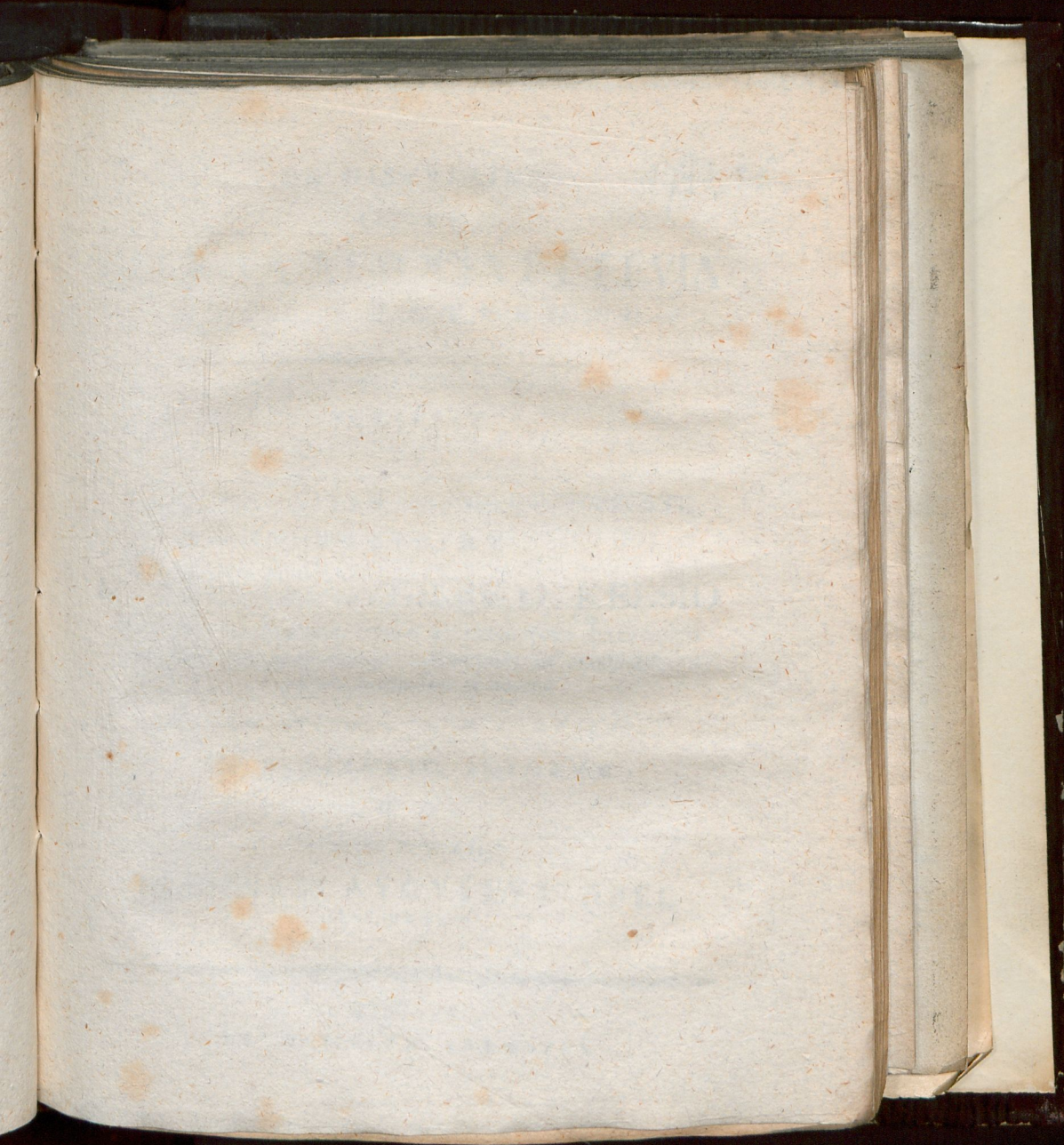
„der wichtigen Sachen durch seinen
„Reichsvizekanzler ausüben läßt.“
(Anleitung zur Neuesten Reichshof-
rathspraxis Th. 1. S. 111)

rii vix facile eueniet), non nisi praeuia causae cognitione et sententia lata munere possit mouere. Minime quidem a Custodibus incolumitatis Germanicae et Imperii Archicancellariis exspectari poterit, vt in eo umquam aliquid in imperii detrimentum facturi sint, et tales viros sine grauiore ac fatis euidente causa dimissuri. Atque in impietatis crimen incurreret is, qui tale aliquid cogitaret, FRIDERICIS CAROLIS IOSEPHIS, et CAROLIS DALBERGIIS Archicancellariis, quorum tanta nomina, si quid aliud, patriae amorem possunt accendere. Interim tamen aliquando fieri posset, vt principes patriae minus studiosi, auctoritati aulae Caesareae in Cancellariam Imperii, quae nunquam plane cessare poterit, in imperii detrimentum nimis tribuerent: quare lege nostra omnia haec mala tam a Consilio, quam a Cancellaria Imperiali, facillime poterunt auerti.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

ULB Halle
003 015 432

3

sb.

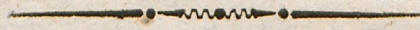

1791,15
15.

DE
REMOTIONE CONSILIARIORVM
IMPERII AVLICORVM

AD ILLVSTRANDVM LOCVM ART. XXIV. §. IO.
CAPITVLATIONIS CAESAREAE NOVISSIMAE.

SCRIPSIT
ET
ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRO
SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
OBTINENDIS

A. D. XXII. SEPTEMBR. MDCCCXCI.

AD DISCEPTANDVM PROPOSVIT
R V D O L P H V S H O M M E L
PHILOSOPHIAE DOCTOR ET IVRIS VTRIVSQVE BACCALAVREVS.

LIPSIAE
EX OFFICINA BREITKOPFIA.

